

Filol. (condemnant com a substituït acastellanat *apoiarse*), d'on l'ús anàleg de *descansat*: «la campana --- se baixà y se deixà *descansada* sobre un empostissat, per dur-se a la cathedral, y la arrossegaren ab currons ---», B. de Maldà (*Excursions*, p. 155); *descansat* 'alleujat, reposat' [S. xvi], *Vent. Pelegrí*; el romanç recollit per Milà F.: «en el sou del Rey que'm da / vivia molt *descansada*» (*Romillo*, 109.27) que no pot ser anterior als fets que conta, S. xvii, i tampoc sembla posterior a aquest segle; *descans* [fi S. xiv, *Dicc.* de Jacme Marc i L. d'Aversó, 1531.14; fi S. xv, I. de Villena, etc.; diverses accs. *DTol.*, 1640]; *descanset*; *descansador*; *descansament*. Rarament es troba *escansar*: «per lo mercat / feya la volta / --- En Magdalenes / après entrava, / crec se *scansava*: / oració, / collació, / no sé què hi feya», JRoig (*Spill*, 2640). *Incansable* [*DTol.* 1757; el vulgarisme *encansable* potser ja mj. S. xv, Ausiàs, xcii].

¹ És incert el valor que es pugui reconèixer a l'únic, una glossa (*CGL* III, 46.48): «si te gravo cervicem et *camso*, incurvo», on *camso* i el seu sinònim *incurvo* tradueixen el gr. *κλνω*. Però en una glossa mai no estem segurs que es reflecteixi un ús arrelat ni viu, i menys en glosses bilingües on el glossador és bilingüe i per tant és raonable suposar que cometés hellenismes a penes corrents. ² Així escrivia el gallec Villasandino, c. 1400, veg. Lang, *Gloss. del Canc. Gall.-Castellano*. A la documentació de Cuervo es pot afegir encara, en castellà: «non *cansava* nin cessava el traydor Alfonso Pz. de Vivero de levar su trayción adelante», S. xv, *Cròn. de Alvaro de Luna*, 107 (293). «Quorum pietates non *defuerunt*» de la Vulgata (*Eccles.* xlv), traduït per «hath not been *forgotten*» en King James, figura traduït per *cuyas piedades no cansaron* en el manuscrit bíblic 6 (S. xv), allí on Scio (vi, 272) va posar-hi *no faltaron. Cansar* intr. (i no refl.) és únic o quasi únic en l'aragonès del S. xiii, segons el *Vidal Mayor*, on val per «cesar» o bé «hacerse inválido, quedar sin efecto» (cinc passatges contra un sol, i, 71.29, on *cansarse* pot ser provocat per la simetria de l'immediat *perderse*). Generalment el sentit de 'parar de, deixar de' és evident en el castellà medieval: «porque yo fui así atrevido, de hablar, dò *cansan* hablar los doctores» (*Rimado de Palacio*, 1207a); en d'altres és menys evident si és això mateix o ja 'fatigar-se', com en Juan Ruiz (infra), en Juan de Mena (ed. Lida, p. 136.7), APalencia (235b) o Francisco Imperial: «tirando los mentos e escapularios / ca ya de vos sofrir la tierra *canssa*» (= ya cansa de suportaros), *Canc.* de Baena, 350.393 (ed. Md., p. 254); però al capdavall fóra oció de provar d'escapular-ho, quan precisament aquí estem en camí de demostrar que d'una cosa es passa a l'altra, i allà ens hi devem trobar a mig camí. — ³ Així a l'Alt Pallars: *les cammes me cansen* 'se'm cansen', p. ex., en pagesos de Surp, anoto el 1958 a la Vall d'Assua. — ⁴ Nebrija, i un cop en Juan Ruiz (853a), però és més típic d'ell el «non *canses* de servir-la ---» (597b). — ⁵ Cf.

la nota 7 en el *DCEC* i el que ja he dit del *Vidal Mayor*. — ⁶ I en bastantes glosses: «campsat flec-tit», *CGL* iv, 315.55; v, 594.8; «deverticulum ubi *camsatur*, ubi divertitur», *CGL* iv, 227.38, 48.15. I veg. dos altres testimonis de *camsatur*, *cansantior* en *ALLG* iv, 266 i *CGL* vi, 172 i 336. — ⁷ Sens dubte c. 1400; estudiat ahora per Ag. i Balari en la *Bibl. Universitària* de Bna., i citat en llurs diccs.: «vendrà temps en lo qual --- no sostendran sana e vera doctrina, mas encqueraran e assimularan maestres segons lurs desigs, e pruir-los-han les orelles ab les novelletats que hojran, e *cançar-les-han* a la veritat e obrir-les-han a les fal<si>es; mas tu vetla e en totes coses treballa --- en preÿcar veritat ---». — ⁸ Moll ha esmenat la definició errada que en donava el dicc. Alcover, en *AlcM₂* (cf. la meva rectificació en el *DCEC*, n. 8) i accepta ara la bona explicació etimològica-semàntica per a tot el conjunt. — ⁹ Els manuscrits, almenys els usats per les bones eds. més recents, de Casac. i Sold. porten *no censà*, i la lliçó *no cansà* no em consta que s'hagi confirmat en cap ms., per més que sigui la de les edicions, fins la de Bofarull, que comprèn bé «no parà». De tota manera el mateix fet de la raresa d'aquest ús nàutic en la literatura catalana ja justifica bastant el que diversos manuscrits vagin canviar l'insòlit *cansar* en *cessar*, que, si bé no consta aplicat al rumb nàutic, era d'ús trivial i adotzenat en tots els temps. — ¹⁰ «Que-s donassen los rems de larg, e que los ballesters en taula los *cansçassen*, e con veurien que-ls haurien ben *cansçat*, que donassen los rems de long e que s'acostassen a manès», § 130, Casac. iv, 40.4. Encara que ni Casacuberta ni Soldevilla no hi posen *cedilla* a la *c*, és evident que no es pot tractar de *casçar*, no sols perquè la *n* fóra injustificable (i més en una inconcebible combinació *-nsc-*) fonèticament, i perquè fins en la forma acceptable *casçar*, sense *n*, és un mot rar i tardà en la nostra llengua, sinó perquè tampoc el sentit o matís de 'contusionar' no s'ajustaria prou en el context. La idea de 'desgastar, escaramussar, debilitar els efectius de l'enemic, escarrassar-lo' és la que convé ací. Ja hem vist que *cansar* transitiu no és inaudit a l'E. Mitjana. — ¹¹ MLWagner, *RFE* x, 233n.; com a altre cas de generalització del radical aorist s'ha citat especialment ll. vg. *charaxare* < *χαράζατ*, que compara ja Debrunner amb el nostre (*ZRPb.* xlviii, 1928, 165) i el FEW, s. v. — ¹² «Al cel *descansi* la seva ànima ---», romanç del S. xvii, cat. or., Milà F., *Romillo*, 111A1, lín. 1f. D'altra banda, resta la reflexiva *descansar-se* en el sentit de 'esplaiar-se, tranquil·litzar-se confiant en algú', Belv. 1803 i ex. S. xix, *DBal*.

CANT, 'acció, obra, manera de cantar', del ll. CANTUS, -ūs, id., derivat abstracte de CANĒRE, que en llatí expressa normalment el verb; aquest fou reemplaçat en llatí vulgar i en les llengües romàniques per CANTARE que en llatí clàssic, com a freqüentatiu d'aquell, significava 'cantar sovint, habitualment', i alguns cops